

תניא: רבי אומר: עם הארץ — אסור לו לאכול בשר. לפי שנאמר "זאת תורת הבהמה והעוף".

מדכתיב "תורת" לפני ה"בהמה והעוף", שמע מינה: רק כל העוסק בתורה, מותר לו לאכול בשר בהמה ועוף.

וכל מי שאינו עוסק בתורה, אסור לו לאכול בשר בהמה ועוף.

אמר רבי אלעזר: עם הארץ — מותר לנחרו [לשסעו מנחיריו] ביום הכיפורים שחל להיות בשבת.⁽¹⁾

אמרו לו תלמידיו: רבי, אמור "מותר לשוחטו". ולמה אמרת "לנחרו"?

אמר להם: נחירה דוקא אמרתי. לפי שהיא מיתה יותר מגונה.

שהרי זה השוחטה, טעון ברכה. וכיון שמברכים על השחיטה היא מיתה יותר מכובדת.

ואילו זה, הנחרה, אין טעון ברכה. וכמו כן עם הארץ ראוי למות במיתה מגונה כנחירה.

אמר רבי אלעזר: עם הארץ — אסור להתלוות עמו בדרך.

שהרי נאמר על התורה "כי היא חייך ואורך ימיך". נמצא, שמי שאינו עוסק בתורה, מסכן את חייו.

וכן ימכור מה שיש לו כדי שישא את בתו לתלמיד חכם. לפי שנישואי בת תלמיד חכם לתלמיד חכם, הם משל להרכבת ענבי הגפן בענבי הגפן, שהוא דבר נאה ומתקבל.⁽⁵⁾

ולא ישא תלמיד חכם בת עם הארץ. משום שנישואי תלמיד חכם ובת עם הארץ, הם משל להרכבת ענבי הגפן בענבי הסנה, שהם דבר כעור ואינו מתקבל.

תנו רבנן: לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו, וישא בת תלמיד חכם.

לא מצא בת תלמיד חכם, ישא בת גדולי הדור, אנשי מעשה וצדיקים.

לא מצא בת גדולי הדור, ישא בת ראשי כנסיות.

לא מצא בת ראשי כנסיות, ישא בת גבאי צדקה, שמינויים מוכיח שהם טובים ונאמנים.

לא מצא בת גבאי צדקה, ישא בת מלמדי תינוקות.

וכלבד שלא ישא בת עמי הארץ. מפני שהן שקין, ונשותיהן שרין, שאינן זהירות במצוות.

ועל בנותיהן הוא אומר: "ארור שוכב עם כל בהמה", שהן דומות לבהמה, שאין להם לב להבין, כמותה.

1. המדובר בעם הארץ שהוא כופר להכעיס, וחשוד על שפיקות דמים. לפיכך מותר להורגו, ואף תוך כדי חילול שבת ויום כיפור. משום פיקוח נפש. תוספות.

זה מתכלה ממונו, והוא צריך למכור את כלי ביתו. מהרש"א.

5. שהוא דבר נראה לכשעצמו. וגם מתקבל שיצא ממנו זרע כשר. מהרש"א.

שהוא מכה את אשתו, ומיד בועלה, ואין לו בושת פנים [שאינו ממתין עד שתתפייס עמו. תוספות].

תניא: רבי אליעזר אומר: אלמלי אנו צריכין להם לעמי הארץ לצורך משא ומתן עמהם, היו הורגין אותנו.

תנא רבי הייא: כל העוסק בתורה לפני עם הארץ, הרי הוא מביישו כאילו היה בועל את ארוסתו של עם הארץ בפניו.⁽²⁾

שנאמר, "תורה צוה לנו משה, מורשה קהלת יעקב".

אל תקרי "מורשה", אלא "מאורסה".⁽³⁾

שהתורה היא בבחינת "ארוסה" לכל קהילות יעקב, כולל עמי הארצות. דהיינו שהיא שייכת לכולם.

אבל אין היא בבחינת "נשואה" להם, אלא רק למי שעוסק בה. נמצא, שלעם הארץ התורה היא בבחינת "ארוסה" בלבד [מהרש"א].

גדולה השנאה ששונאין עמי הארץ לתלמיד חכם, יותר מחשנאה ששונאין עובדי כוכבים את ישראל.

ונשותיהן של עמי הארץ, שונאין תלמידי חכמים עוד יותר מהן.

תנא: מי ששנה ופירש מן התורה, שונא תלמידי חכמים יותר מבולן! שהרי מכיר הוא

ואם על חייו לא הם — על חיי הבריו לא כל שכן שאינו חס?!

הילכך, לא יתלווה אליו, שמא יהרגנו בדרך.

אמר רבי שמואל בר נחמני, אמר רבי יוחנן: עם הארץ, מותר לקורעו כדג!

אמר רבי שמואל בר יצחק: ולקורעו מגבו קאמר, שבכך ודאי הוא מת.

תניא: אמר רבי עקיבא: כשהייתי עם הארץ, אמרתי: מי יתן לי תלמיד חכם, ואנשכנו כחמור!

אמרו לו תלמידיו: רבי, אמור "אנשכנו ככלב". ולמה אמרת בדוקא "כחמור"?

אמר להם חמור זה, החמור נושך ושובר עצם בנשיכתו.

אבל כלב זה, נושך ואינו שובר עצם.

וכה גדולה שנאת עמי הארץ לתלמידי חכמים, עד שאינם מסתפקים בנשיכתם. אלא אף רוצים לשבור את עצמותיהם.

תניא: היה רבי מאיר אומר: כל המשיא בתו לעם הארץ — כאילו הוא כופתה ומניחה לפני ארי.

כי מה ארי דורס בהמה ואוכלה, ואין לו בושת פנים [שאינו ממתין עד שתמות. תוספות] — אף עם הארץ כן.

לומדים אותה היא רחוקה מהם כמו הארוסה שאינה נמצאת בבית בעלה. מהרש"א

3. הוציאו חכמים את המילה "מורשה"

2. המשילו חכמים את התורה לאשה, שהיא שייכת לבעלה כשהיא ארוסה לו, אך אין היא נקראת עדיין נשואה לו אלא כשמביאה לביתו. וכן התורה ניתנה לכלל ישראל, אך כל זמן שלא

שנינו במשנתנו: **וכן מי שיצא מירושלים ונזכר שיש בידו בשר קדש. רבי מאיר אומר: זה וזה בכביצה. רבי יהודה אומר: זה וזה בכזית.**

והוינן בה: **למימרא, דרבי מאיר סבר, דשיעור כביצה הוא דחשיב. ולכך חוזרין בשבילו כדי לקיים את מצות שריפתו כהלכתה. ורבי יהודה סבר, שיעור כזית נמי חשיב לטרוח ולחזור בשבילו.**

ורמינהי מהא דתנן: שלשה שאכלו כאחד, חייבין לזמן, להצטרף יחד לברכת המזון, ואינם רשאים ליחלק.

ועד כמה הן מזמנין, מה הוא שיעור האכילה המחייבת בזימון?

לדברי רבי מאיר — **עד שיאכלו כל אחד כזית ביחד. אבל באכילה בשיעור פחות מזה אינם מזמנים.**

ורבי יהודה אומר: אינן חייבים בזימון, אלא עד שיאכלו כביצה!

אלמא, **לרבי יהודה אין חשוב אלא שיעור כביצה.**

ואילו לחכמים החולקים על רבי יהודה [דהיינו רבי מאיר], **אף שיעור כזית הוא חשוב.**

ואילו הכא איפכא תנן.

אמר רבי יוחנן: מוחלפת היא השיטתה. ולעולם אמר רבי יהודה במתניתין "זה וזה חוזרין עליהו בכביצה". ורבי מאיר אמר, "זה וזה בכזית".

את תלמידי החכמים. ויודע כמה מגונים עמי הארץ בעיניהם.

תנו רבנן: ששה דברים נאמרו בעמי הארץ. ואלו הן:

א. **אין מוסרין להן עדות, כלומר, אין מזמנין אותם לשמוע דבר, כדי שיעידו עליו אחר כך בבית דין.**

ב. **ואין מקבלים ממנו [מעם הארץ] עדות.**

ג. **ואין מגלין להן סוד. לפי שהם הולכי רכיל, ויגלו את הסוד.**

ד. **ואין ממנין אותן אפוטרופסין על נכסי היתומים.**

ה. **ואין ממנין אותן אפוטרופסין על קופה של צדקה, לפי שחשודים הם על הגזל.**

ו. **ואין מתלוין עמהן בדרך משום סכנה. לפי שחשודים הם על שפיכות דמים.**

ויש אומרים: אף אין מכריזין על אבידתו של עם הארץ.

שהמוצא אבידה חייב להכריז עליה כדכתיב "כן תעשה לכל אבידת אחיך". אך עם הארץ לאו בכלל "אחיך" הוא. לפי שאינו עושה מעשה עמך.

ותנא קמא, שלא מנה דבר זה בין הדברים שנאמרו בעם הארץ, סבר, דמכריזין על אבידתו. משום דזימנין דנפיק מיניה זרעא מעליא [שייצא ממנו בן צדיק]. ועל ידי שמחזירין את האבידה לאביו, היא תגיע אליו, ואכיל ליה.

וכמו שנאמר "הרשע יבין — וצדיק ילבש".

אבל הכא, בביעור חמץ ובשריפת קדשים — בסברא פליגי.

שביעור חמץ הוא מדרבנן שהרי מן התורה סגי בביטול.

וכן שריפת קדשים קלים בירושלים, אינה אלא מדרבנן.⁽⁵⁾

ופליגי בצורת התקנה, על מה הסמיכה.

דרכי מאיר סבר, דין חזרתו לביתו ולירושלים כדי לשרוף את החמץ ואת הקודש, הוא כדין טומאתו, שהסמיכו זאת על שיעור טומאת אוכלים.

מה טומאתו של האוכל היא בכביצה, שאין טומאת אוכלים בפחות מכביצה — אף חזרתו למקומו כדי לשרפו, לא חייבוהו חכמים אלא בכביצה.

ורבי יהודה סבר: שיעור חזרתו הסמיכוהו א-ג על כשיעור איסורו.

מה איסורו [איסור אכילתו] של החמץ והקודש שנפסל ביוצא הוא בכזית — אף חזרתו למקומו כדי לשרפו, חייבוהו חכמים בכזית.

תניא רבי נתן אומר: זה זזה [חמץ וקודש], אין חוזרים בשביל לשרפו אלא אם יש בו כשתי ביצים.

אבני אמר: לעולם לא תיפוך את שיטתם. ואפילו הכי לא קשיא.

משום דחתם בזימון, בקראי פליגי. ואילו הכא בשריפת חמץ וקדשים, בסברא פליגי.

התם בקראי פליגי, דרכי מאיר סבר כיון שמקורה של ברכת המזון הוא מדכתיב "ואכלת ושבעת וברכת", יש לדרוש פסוק זה כך:

"ואכלת" — זו אכילה. "ושבעת" — זו שתייה [לשון "סביאה"].

וכיון ששיעור אכילה בכל התורה הוא בכזית, לפיכך כל שאכלו יחד כזית הרי הם חייבים בזימון.

ורבי יהודה סבר שיש לדרוש את הפסוק כך:

"ואכלת ושבעת" — זו אכילה שיש בה שביעה. ואיזו היא אכילה שיש בה שביעה?

זו אכילה שיש בה שיעור כביצה.

אבל בפחות מכך אין היא משביעה. ואין היא חייבת בברכת המזון.

הלכך, אם לא אכלו יחד כשיעור זה, אינם מצטרפים לזימון.⁽⁴⁾

לחייב ברכת המזון, אלא שהגמרא משייכת לכך גם את המחלוקת ביחס לחובת הזימון.

5. כי מן התורה, דוקא קדשי קדשים או אימורי קדשים קלים נשרפים בקודש. וגזרו רבנן גם על בשר קדשים קלים, אטו קדשי קדשים. תוספות.

ממשעותה שהיא לשון ירושה, ודרשוה ללשון מאורסה, משום שרצו לומר שאין התורה ירושה העוברת מתלמיד חכם לבנו, אלא כל החפץ ליטול יבוא ויטול. מהרשא

4. מחלוקתם של רבי מאיר ורבי יהודה היא כיצד לדרוש את הפסוק "ואכלת ושבעת" ביחס